

V BOJI PROTI DOPINGU V ŠPORTE

MARTINA PODŽUBANOVÁ, 1.ročník, KATARÍNA ŽIROVÁ, 5.ročník

VŠPORTOVÝCH SPRÁVACH O ŇOM POČÚVAME ČASTO. ŠPORTOVEC OBVINENÝ Z DOPINGU, DOKÁZANÝ DOPING, ANTIDOPINGOVÉ KAMPANE. PREČO SA VLASTNE ŠPORTOVCI UCHYĽUJÚ K ZAKÁZANÝM PRAKTIKÁM? AKÉ LÁTKY SA Považujú za doping? ODPOVEDE NA TIETO A MNOHÉ INÉ OTÁZKY SME SA POKÚSILI NÁJSŤ U MGR. ŽANETY CSÁDEROVEJ, PHD., RIADITEĽKY ANTIDOPINGOVEJ AGENTÚRY SR.

Aká bola Vaša cesta za súčasnou pozíciou v Anti-dopingovej agentúre SR ako absolventky Fakulty telesnej výchovy a športu Univerzity Komenského?

Aká je Vaša pracovná náplň ako riaditeľky Anti-dopingovej agentúry SR?

Moja cesta bola dlhá a celá prepojená s oblasťou antidopingu. Ako doktorandka vo vednom odbore športová humanistika som sa rozhodla zaoberať tému „Doping v športe a antidopingové opatrenia“. Následne som počas svojho štúdia od roku 1999 začala pracovať ako dopingová komisárka. Môžem konštatovať, že počas tohto dlhého obdobia som nadobudla mnoho teoretických a najmä praktických vedomostí, ktoré môžem teraz ako riaditeľka Antidopingovej agentúry SR uplatniť v nastavovaní a riadení úloh a povinností. Pracovná náplň je veľmi široká a zároveň úzko odborne špecializovaná. Týka sa medzinárodnej spolupráce s inštitúciami ako Svetová antidopingová agentúra, národné antidopingové organizácie, Rada Európy, UNESCO. Na národnej úrovni musíme zabezpečiť podľa Zákona o športe úlohy v oblasti testovania, udeľovania terapeutickej výnimky, Zoznamu zakázaných látok a metód a vzdelávania podľa Svetového antidopingového programu.

Domnievam sa, že väčšina z nás považuje Antidopingovú agentúru SR za inštitúciu, ktorej poslaním je realizovať aktivity v oblasti boja proti dopingu v slovenskom športe, a to najmä prostredníctvom dopingových kontrol. Opísali by ste nám, aký je štandardný priebeh dopingovej kontroly na športovom podujatí a mimosúťažnej dopingovej kontroly? Na základe akých kľúčov sú športovci vyberaní na toto testovanie?

Športovci na Slovensku, či už na mimosúťažné alebo súťažné testovanie, sú vyberaní cieľene. Pri súťažnom testovaní v tímových športoch sa môže stať, že športovca vyberieme žrebovaním, a teda náhodne. Ak by sme mali jednotne a zjednodušene opísať priebeh

dopingovej kontroly, obsahovala by tieto body:

- Kontakt so športovcom, odovzdanie výzvy, ktorú športovec podpíše,
- Dohľad a sprevádzanie športovca do stanice dopingovej kontroly,
- Odber jednej alebo viacerých vzoriek biologického materiálu v prítomnosti svedka,
- Vyplnenie formulára dopingovej kontroly, ktorého správnosť údajov overia všetky zúčastnené osoby svojím podpisom,
- Zapečatenie a transport vzorky do akreditovaného laboratória,
- Analýza vzoriek,
- Spracovanie výsledkov z dopingovej kontroly.

Vedeli by ste nám povedať, aké sú štatistiky najčastejšie zneužívané látky a metódy na Slovensku a v zahraničí? V ktorom športe je doping najrozšírenejší a na akom princípe fungujú terapeutické výnimky?

Najviac zneužívanými zakázanými látkami sú jednoznačne anabolické steroidy patriace do skupiny S1. Anabolické látky. Anabolické látky sa používajú aj v kombinácii s látkami zo skupiny S4. Hormonálne a metabolické modulátory, konkrétnie Inhibitóri aromatázy - blok estrogénového účinku anabolík. Látky zo skupiny S5. Diuretíka a maskovacie látky sa často zneužívajú v športoch s váhovými kategóriami. Druhou najčastejšie používanou skupinou zakázaných látok je skupina S6. Stimulanciá. Zneužívanie určitej skupiny zakázaných látok závisí najmä od druhu športu a štruktúry športového výkonu v danom športe alebo disciplíne. Na Slovensku sa v posledných rokoch ukazujú ako najviac rizikové športy kulturistika, box a zápasenie.

Terapeutické výnimky sú udeľované športovcom s ochorením, ktoré by bez liečby mohlo ohroziť ich zdravie alebo život. Aby športovec mohol užívať liek, ktorý obsahuje zakázanú látku, musia byť splnené viaceré podmienky – neexistuje iná forma liečby ochorenia látkou, ktorá nie je zakázaná a zároveň táto liečba nesmie poskytnúť športovcovovi výhodu oproti zdravým neliečeným jedincom. Každá požiadavka je hodnotená individuálne.* SADA spolupracuje s nezávislými odborníkmi z viacerých lekárskych odborov, ktorí posudzujú nutnosť a primeranosť nastavenej liečby.

Na základe akých kritérií sú obsadzované pozicie dopingových komisárov? Aké je ich požadované vzdelenie a čo je hlavnou náplňou ich práce?

Postavenie dopingového komisára je definované v Zákone o športe. Vyžaduje sa najmä plnoletosť, občianska bezúhonnosť a znalosť športového prostredia.

Každý záujemca musí prejsť školením, absolvovať písomný test a úspešne urobiť praktickú skúšku. Ich prácou je odber, dokumentovanie a transport biologického materiálu. Pritom musia striktne podlaž medzinárodných noriem dodržiavať postupy, ktoré sa týkajú procesu dopingovej kontroly.

Stretli ste sa počas Vašej kariéry s nejakým kontroverzným porušením antidopingového pravidla, ktoré Vám najviac utkvilo v pamäti?

Skôr by som uviedla prípad dokazovania neviny Mateja Tótha, ktorý bol aj medializovaný. Na základe množstva vynaložených prostriedkov na obhajobu, vyjadrenia špecialistov v danom odbore a získavanie iných podporných dôkazov, tento prípad nemá na Slovensku konkurenciu.

Čo by podľa Vás priviedlo športovcov k tomu, aby sa zakázaného dopingu úplne vzdali?

Na základe zahraničného anonymného prieskumu je podstatná časť opýtaných športovcov ochotná užiť zakázané látky za predpokladu, že by im neboli zistené, ak by mali zaručenú zlatú medailu na OH aj za cenu, že by po OH zomreli. Vrcholoví športovci sú veľmi cieľavedomi, niekedy až príliš a veľakrát sú ochotní svojmu výkonu obetovať svoje zdravie. Snahou SADA je nielen kontrola športovcov a odhalovanie dopingu. Je ním aj vzdelenie mládeže a športových odborníkov, aby už od začiatku športovej kariéry každý športovec a tím ľudí okolo neho povedali dopingu jasné nie. Niektorí športovci zavrhnu doping sami, iným sa snažíme k tomuto rozhodnutiu pomôcť. Koniec koncov, vyhrať čestne je oveľa lepší pocit ako vyhrať podvodom.

Aký je Váš názor na súčasnú dopingovú situáciu na Slovensku a vo svete?

Súčasná situácia je veľmi odlišná od minulosti. Zmeny sa týkajú hlavne oblasti testovania, kde sa prechádza od kvantitatívneho ku kvalitatívному testovaniu. To znamená, že pri testovaní sa zohľadňuje analýza rizikovosti disciplíny a športu ku zneužívaniu dopingových látok. Najrizikovejšie športové disciplíny – a teda samotní športovci – budú mať oveľa viac uskutočnených analýz ako doteraz. Začína sa viac využívať význam pojmu „whistleblowing“, čo v preklade znamená informátori, ktorí pomáhajú odhalovať negatívne javy v športe. Trenandom je posilniť oblasť vzdelenia hlavne cez základné ľudské hodnoty, a to už od najmenších športovcov. Zmeny sa týkajú aj kontroly dodržiavania Svetového antidopingového kódexu signatárimi, sú oveľa intenzívnejšie a prísnejšie. ☺

Mgr. ŽANETA CSÁDEROVÁ, PhD.,

riaditeľka Antidopingovej agentúry SR

* UDELENIE

TUE

1. Príslušná zakázaná látka alebo zakázaná metóda je potrebná na účely liečby akútneho alebo chronického zdravotného stavu a daný športovec by utrpel väčne poškodenie zdravia, ak by mu zakázaná látka alebo zakázaná metóda nebola poskytnutá.
2. Terapeutické použitie zakázanej látky alebo zakázanej metódy s vysokou pravdepodobnosťou nepovedie k ďalšiemu zvýšeniu výkonnosti nad rámec, ktorý by bolo možné predpokladať ak sa športovcovovi po liečbe akútneho alebo chronického zdravotného stavu vráti normálny zdravotný stav.
3. Neexistuje primeraná terapeutická alternatíva k použitiu zakázanej látky alebo zakázanej metódy.
4. Nutnosť použitia zakázané látky alebo zakázané metódy nie je dôsledkom, úplne alebo čiastočne, predchádzajúceho použitia látky alebo metódy (bez TUE), ktorá bola zakázaná v čase daného použitia.